

12634 - شېرىك ئەقىدىلەر خىرىستىئان دىنىغا قانداق ئارىلىشىپ قالغان ؟

سوئال

ئەگەر ھەقىقىي خىرىستىئان دىنى بىر ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ئەقىدىسىنى ، ھەمدە ئىبادەتنى ئۇنىڭدىن مەخلۇقاتلىرىدىن ھىچكىم مەيلى ئەيسا ياكى باشقا بىرى بولسۇن ئىبادەت قىلىنمايدۇ دىگەن ئەقىدىنى ئېلىپ كەلگەن تۇرسا ، ئۇنداقتا بۇ دىن قانداقسىگە كۆپ ئىلاھلىق ئەقىدىسى بىلەن ئارىلىشىپ كەتتى ھەمدە ئۇلار قانداق بولۇپ ئەيسا (ئۇنىڭغا ئامانلىق بولسۇن) ۋە ئۇنىڭ ئانىسىنى ئاللاھتىن باشقا ئىلاھلار قىلىۋالدى ؟

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ئاللاھنى بىر دەپ تونۇش ، ئۇنىڭ مەخلۇقاتلىرىدىن بىرىگە ئەمەس ، يالغۇز ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرىش _ ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ئەيسا ۋە شۇنىڭدەك باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەر ئېلىپ كەلگەن ئەلچىلىكنىڭ ئاساسى قىسمى . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **«بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈممەتكە: ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، شەيتاندىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەرقانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار دەپ پەيغەمبەر ئېۋەتتۇق، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئاللاھ ھىدايەت قىلغانلىرىمۇ بار، گۇمراھلىققا تېگىشلىك بولغانلىرىمۇ بار، يەر يۈزىدە سەير قىلىپ يۈرۈپ پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغانلارنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولغانلىقىنى كۆزىتىڭلار»** نەھل سۈرىسى 36-ئايەت

يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دېيىلىدۇ: **«سەندىن ئىلگىرى ئېۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد بەرھەق يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار دەپ ۋەھىي قىلدۇق»** ئەنئىبا سۈرىسى 25-ئايەت

ئەيسا (ئۇنىڭغا ئامانلىق بولسۇن) بۇ دەۋەت بويىچە خەلقكە گۇۋاھ بولىدۇ ، ئاللاھ مۇنداق دىگەن: **«ئۇز ۋاقتىدا اللە ئېيتتى: «ئى مەريەم ئوغلى ئىسا ! سەن كىشىلەرگە، اللە نى قويۇپ مەن بىلەن ئانامنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار، دېدىڭمۇ؟»** ئىسا ئېيتتى: **«(رەببىم!) شەنىڭگە لايىق ئەمەس نەرسىلەردىن سېنى پاك دەپ ئېيتقان قىلمەنكى، ماڭا ئېيتىشقا تېگىشلىك بولمىغان سۆزلەرنى مەن ئېيتمايمەن، ئەگەر مەن بۇ سۆزنى ئېيتقان بولسام، ئۇنى سەن چوقۇم بىلسەن (يەنى مېنىڭ ئۇنداق دېمىگەنلىكىم ساڭا مەلۇملۇق). سەم مېنىڭ زاتىمدىكىنى بىلسەن، مەن سېنىڭ زاتىڭدىكىنى بىلمەيمەن، غەيبىلەرنى ناھايىتى ئوبدان بىلسەن (116). مەن ئۇلارغا پەقەت سەن مېنى ئېيتىشقا بۇيرۇغان سۆزنى، يەنى مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار بولغان اللە غا ئىبادەت قىلىڭلار، دېدىم. مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بولغان مۇددەتتە، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىم، مېنى قەبىزى روھ قىلغىنىڭدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى سەن كۆزىتىپ تۇرغان ئىدىڭ، سەن ھەممە نەرسىدىن خەۋەردارسەن»** مائىدە سۈرىسى 116-117-ئايەتلەر

ئەمدى بۇ دىنغا ئەگەشكۈچىلەرنىڭ قانداق بولۇپ ساپ تەۋھىدىتىن بۇرۇلۇپ كەتكەنلىكى ، ئەيسا ۋە ئۇنىڭ ئانىسىنى ئاللاھتىن باشقا ئىلاھلار قىلىۋېلىپ ، ئۇلارغا ئىبادەت قىلغانلىقىغا كەلسەك ، بۇ خىرىستىئان تارىخىدىكى بۇرۇن يۈز بەرگەن ئىش . بىز بۇيەردە ئۇلارنىڭ ئۆز خەلقىنىڭ سۆزلىرىدىن بىر قىسىم ئىسپاتلارنى ئېيتىپ ئۆتىمىز ، قۇلاق بار كىشىلەر ئاڭلىسۇن :

ئامرىكا ئىنسىكلوپېدىيىسىدە مۇنداق دېيىلدۇ : بىر ئىلاھلىق ئەقىدىسى ئىلاھ ھەركىتى سۈپىتىدە تارىختا ناھايىتى بۇرۇنلا باشلانغان . ھەمدە ئەمەلىيەتتە نەچچە ئون يىللار مابەينىدە ئۈچ ئىلاھلىق ئەقىدىسىدىن ئۈستۈن ئورۇندا تۇرغان . خىرىستىئان دىنى يەھۇدىي دىنىدىن تەرەققى قىلىپ چىققان ، ھەمدە يەھۇدىي دىنى بىر ئىلاھلىق ئەقىدىسىدە چىڭ تۇرغان .

يېرۇسالېمدىن (مەسىھنىڭ تۇنجى شاگىرتلىرىنىڭ ئۆيى) باشلانغان نىسا (مىلادى 325-يىلى مەسىھ ئاللاھ بىلەن ماھىيەت ۋە مەڭگۈلۈكلۈكتە باراۋەر دەيدىغان قارار ماقۇللانغان جاي) غىچە بولغان يولنى توغرا يول بولغان دەيدىغان دەيدىغان سۆز ئىنتايىن ئاز بولغان .

مىلادى 4- ئەسىردە قارار قىلىنغان ئۈچ ئىلاھ بىر گەۋدە تەلىماتى ئاللاھنىڭ خاراكتېرى ھەققىدىكى تۇنجى مەسىھ تەلىماتىغا ئوخشىمايتتى . ئەكسىچە ئۇ تەلىماتىدىن بۇرۇلۇپ كەتكەندى ، شۇڭلاشقا بىر ئىلاھ ئەقىدىسىگە زىت ھالدا تەرەققى قىلغان . [27 294]

سىز ئامرىكا ئىنسىكلوپېدىيىسىدە تىلغا ئېلىنغان ئىلاھنىڭ بىرلىكىگە ئىشىنىپ كىلىۋاتقان بىر قىسىم خىرىستىئانلارنىڭ قاراشلىرىغا قاراڭ . [27 300-301]

ۋىل دۇرانت مۇنداق دەيدۇ : ” خىرىستىئان دىنى رىمنى ئىشغال قىلغاندا ، يېڭى دىن يەنى ، خىرىستىئان دىنىغا كۆچتى . قەدىمىي بۇدىزىم دىنىنىڭ قېنى : چوڭ پوپنىڭ نامى ، ئۇلۇغ ئانىغا ئىبادەت قىلىش ، كۆڭۈللەرگە خاتىرجەملىك بېرىدىغان سانسىزلىغان خۇدالارنىڭ سانى ، ھەمدە ئۇلارنىڭ ھەممە يەردە مەۋجۇت ئىكەنلىكى ، ئۇلارنى سىزىم بىلەن بىرلىكلى بولمايدىغانلىقى ، مانا مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى خۇددى ئانىنىڭ قېنى بولغا كۆچكەندەك ، خىرىستىئان دىنىغا كۆچتى .

مەدەنىيەلەشكەن ئىمپېرىيە كۈچى ۋە ھۆكۈمرانلىقىنى كۈچلۈك پوپلىققا قاراتتى ھەمدە سۆزنىڭ رولى قىلىچىنىڭ رولىغا ئالماشتى . چىركاۋ پوپلىرى ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىغا قويۇلۇشقا باشلىدى . خىرىستىئان دىنى شېركىزىمنى ئاخىرلاشتۇرماستىن ، بەلكى ئۇنى كۈچەيتتى . گېرىك ئەقىل-پاراسىتى ھاياتقا يېڭىچە شەكىلدە ، چىركاۋنىڭ دىنىي مۇراسىملىرى ۋە تەلىماتلىرى شەكىلدە قايتتى . يۇشۇرۇن گېرىك قائىدە-مۇراسىملىرى ئىبادەتخانا مۇقەددەس كىشىلىرىنىڭ قائىدە-مۇراسىملىرى بولۇپ كۆچتى . ھەمدە مىسىردىن مۇقەددەس ئۈچ ئىلاھ بىر گەۋدە ، ھىسابات كۈنى ، مەڭگۈلۈك ساۋاپ ۋە جازا ، ھەمدە ئادەمنىڭ بۇنىڭدا ياكى ئۇنىڭدا مەڭگۈ ياشايدىغانلىقى ئىددىيەلىرى كەلدى . مىسىردىن يەنە بالىنىڭ ئانىسىغا ئىبادەت قىلىش ، ئىلاھ بىلەن تەسەۋۋۇپلارچە باغلىنىش قاراشلىرى كەلدى ؛ ئۇ باغلىنىش ئەپلاتونىزىم ، ۋە لائەدرىزىمنى پەيدا قىلدى ھەمدە خىرىستىئان ئەقىدىسىنىڭ بەلگىلىرىنى يوق قىلدى . پىرسىيەدىن مەسىھنىڭ قايتىپ كىلىشى ۋە ئۇنىڭ زېمىندا

1000 يىل ھۆكۈمرانلىق قىلىشى ئەقىدىسى كەلدى . " [مەدەنىيەت ھىكايىلىرى ، 418 11]

دۇرانتىنىڭ سۆزلىرىدىكى خۇداسىزلىق ئىددىيىسىنىڭ ئامىللىرى ئۇنىڭغا مەلۇم بولسىمۇ ، ھەمدە ئۇ ئۇنىڭ مەڭگۈلۈك ساۋاپ ۋە جازا ئىددىيىسى مىسرىلىقلاردىن كەلگەن دەيدىغان دەۋاسىدا كۆرۈلگەن بولسىمۇ ، ھەقىتىن بۇرۇلۇپ كەتكەن خىرىستىئان دىنىدىكى شىركىزىمنىڭ مەنبەلىرىنى ئىزدەش ئەمدى سىر ئەمەس ، ھەمدە ئۇ بىردىنبىر ئۇنى تەتقىق قىلغان كىشى ئەمەس . ئۇنىڭ « **خىرىستىئان دىنى ۋە شىركىزىم** » دىگەن كىتابىدا ، روبرتسون مۇنداق دەيدۇ : " مىسراسىيە يەنى ، پارىسلارنىڭ ئەسلى دىنى بولسا ئەيسانىڭ تۇغۇلىشىدىن 6 ئەسىر بۇرۇن پارىسلار دۆلىتىدە گۈللەنگەن . ھەمدە تەخمىنەن مىلادى 70-يىلى رىمغا يېتىپ باردى ھەمدە ئۇ رىمنىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا كىڭەيدى . ئاندىن ئۇ بىرىتانىيەگە يېتىپ بىرىپ ، بىر قانچە بىرىتانىيە شەھەرلىرىگە كىڭەيدى . بۇ دىننىڭ بىزگە مۇناسىۋەتلىكلىرى توغرىسىدا مۇنداق دىيىلدۇ :

- مىسراس ، ئۇ شۇنداق ئاتالغاندىن كىيىن ئاللاھ بىلەن ئادەملەر ئوتتۇرىسىدا ۋاستە . [ئۇنىڭ خىرىستىئان دىنىدىكى ئوخشىشىغا قاراڭ : ئەلچىلەر ئىش-ھەركەتلىرى ، 4 12]

- ئۇنىڭ تۇغۇلغان كۈنى 25-دىكابىر . [ھەمدە ئۇ خىرىستىئانلارنىڭ ئەيسانىڭ تۇغۇلغان كۈنى مۇناسىۋىتى بىلەن تەبرىكلەش كۈنى]

- ئۇنىڭ 12 ھەۋۋارىيۇنى بولغان . [مەتا ، 10 1 غا قاراڭ]

- دۇنيانى قۇقۇزۇش ئۈچۈن ئۆلگەن . [بىرىنچى كورنىسوس ، 315 كە قاراڭ]

- ئۇ دەپنە قىلىنغان ، بىراق ئۇ ھاياتلىققا قايتىپ كىلىدۇ . [بىرىنچى كورنىسوسقا قاراڭ ، 4 : 15]

- [ئۇ ھەۋۋارىيۇنلىرىنىڭ كۆز ئالدىدا ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ كەتكەن . [ئەلچىلەر ئىش-ھەركەتلىرى ، 19 غا قاراڭ]

- ئۇ قۇتقازغۇچى دەپ ئاتالغان . [تىتۇس 2 13 كە قاراڭ]

- ئۇنىڭ سۈپەتلىرىنىڭ بىرى - ئۇ يۇۋاش قوزغا ئوخشايتتى . [جون ، 1 : 29 غا قاراڭ]

- ھەر يىلى ئۇنى ئەسلەپ ئىلاھى كەچلىك غىزا ئۆتكۈزىلىدۇ . [بىرىنچى كورنىسوس ، 11 23-25 كە قاراڭ]

- ئۇنىڭ بەلگىلىرىدىن بىرى - ئۇ يۇيۇلغان .

- يەكشەمبە كۈنى ئۇلارغا مۇقەددەس كۈن . "

فىرانسىيىلىك لىئون جوتەھ ئۆزىنىڭ « **ئىسلام پەلسەپىسىگە كىرىش سۆز** » ناملىق كىتابىدا خىرىستىئان ئۈچ

ئىلاھ بىر گەۋدە قارىشىنىڭ مەنبەسى گېرىك پەلسەپىسىدە بولۇپمۇ ، ھازىرقى زامان ئەپلاتونىزىم ئىددىيىسىدە

بايقالغان دىگەن قاراش بار بولۇپ ، ئۇ ئەپلاتوننىڭ كائىناتى ياراتقۇچى ئىددىيىسى قارىشىنى ئۈچ ئىلاھ بىر

گەۋدە ئىددىيىسىنىڭ ئاساسى قىلغان ، ئاندىن ئۇنى زور كۆلەمدە تەرەققى قىلدۇرغان . شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىددىيە

بىلەن خىرىستىئان دىنى ئوتتۇرىسىدىكى ئوخشاشلىق زورىيىپ كەتكەن . شۇڭا (ئۇلارنىڭ قارىشىدا) ياراتقۇچى ،

مۇتلەق مۇكەممەللىك ئىگىسى ئۆزى بىلەن مەخلۇقاتلىرى ئوتتۇرىسىدا ئىككى ۋاستىچىنى تەيىنلىگەن ، ھەمدە ئۇ

ئىككىيلەن ئۇنىڭدىن پەيدا بولغان ، يەنى ئۇنىڭ جەۋھىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان . بۇ ئىككى مۇستەقىل گەۋدە

ئەقىل ۋە ئىلاھى روھ . ئاندىن ئۇ مۇنداق دىدى :

يەھۇدىي ئەقىدىسى بىلەن گېرىك پەلسەپىسىنىڭ نىكاھلىنىشى بىر پەلسەپىنى ئىشلەپ چىقىرىپلا قالماستىن ، بەلكى بىر دىننىمۇ يەنى ، نۇرغۇن ئىدىيەلەرنى گېرىكلەردىن قوبۇل قىلغان خرىستىئان دىنىنى ئىشلەپ چىقاردى . خرىستىئان ئىلاھ چۈشەنچىسى ھازىرقى ئەپلاتونىزىمدەك ئوخشاش مەنبەدىن ئىلىنغان . شۇڭلاشقا ، گەرچە ئۇلار بىر قىسىم تەپسىلاتلاردا پەرقلىق بولسىمۇ ، ئۇ ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا نۇرغۇن ئوخشاشلىقلارنى كۆرىسىز . ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسى ئۈچ ئىلاھ بىرگەۋدە ئەقىدىسىنى ئاساس قىلغان بولۇپ ، ھەمدە بۇ ئۈچ ئىلاھ ھەر ئىككىلىسىدە بىر نەرسە .

مانا بۇ ئامرىكا يازغۇچىسى دىراپىرنىڭ كۆرسىتىدىغىنى : بۇدىزىم ۋە كۆپ ئىلاھىزىم بولسا خرىستىئان بولۇۋېلىپ رىم ھۆكۈمىتىدە تەسىرى بار ئورۇنلار ۋە يۇقۇرى مەرتىۋىلەرگە ئىگە بولۇۋالغان مۇناپىقلارنىڭ تەسىرىدە خرىستىئان دىنىغا كىرگەن . بىراق ئۇلار دىن ئىشىغا ئەزەلدىن كۆڭۈل بۆلمىگەن ۋە ئۇنىڭغا بىرەر كۈن بولسىمۇ ، ئىخلاسى بولمىغان . ئوخشاشلا كونستانتىن ھاياتىنى زۇلۇم ۋە رەزىللىكتە ئۆتكۈزگەن . ھاياتىنىڭ ئاخىردىكى قىسقىغىنە ۋاقتىنى ھىساپقا ئالمىغاندا ، چىركاۋنىڭ بۇيرۇقلىرىغا رىئايە قىلمىغان . [337-ب] گەرچە خرىستىئان جامائىتى كۈچ-قۇدرەت تېپىپ ، كونستانتىننى پادىشاھلىققا تەيىنلىگەن بولسىمۇ ، بۇدىزىمنى يىلتىزىدىن پۈتۈنلەي قومۇرۇتتىشكە كۈچى يەتمىگەن . ئۇلارنىڭ كۈرىشىنىڭ نەتىجىسى ئۇلارنىڭ ئاساسى پىرىنسىپلىرىغا بۇدىزىمنى ئارلاشتۇرۇشتىن بولغان . ئۇنىڭدىن بىر يىڭى دىن يىتىلىپ ، ئۇنىڭدا خرىستىئان دىنى بىلەن بۇدىزىمنىڭ باراۋەرلىكى گەۋدىلەنگەن .

ئۇلارنىڭ ئۆز كىتابىدا گۇۋاھلىق بەرگىنىدەك ، شۇنداق قىلىپ خرىستىئانلار ئۇلاردىن ئىلگىرى كەلگەن كاپىرلارنىڭ يولىغا قەدەممۇ-قەدەم ئەگەشتى . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : « يەھۇدىيلار: **« ئۆزىڭلارنىڭ ئوغلىدۇر »** دېدى، ناسارالار: **« مەسىھ (يەنى ئىسا) ئاللاھنىڭ ئوغلىدۇر »** دېدى، بۇ، ئۇلارنىڭ ئاغزىدىكى (دەلىلىسىز) سۆزدۇر، (ئۇلارنىڭ سۆزلىرى) ئىلگىرىكى كاپىرلارنىڭ (يەنى مۇشرىكلارنىڭ: **« پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ قىزلىرىدۇر »** دېگەن) سۆزلىرىگە ئوخشايدۇ. ئاللاھ ئۇلارغا لەنەت قىلىسۇنكى، (ئاللاھنىڭ بالىسى يوقلۇقىغا روشەن دەلىل تۇرسا، ھەقىقەتتىن باتىلغا بۇرۇلۇپ) ئۇلار قانداقمۇ (ئاللاھنىڭ بالىسى باردەپ) ئاللاھقا يالغان چاپلايدۇ. » تەۋبە سۈرىسى 30-ئايەت

ھەمدە ئاللاھ بولسا كۈچ-قۇۋۋەت مەنبىيى